

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen

Inleiding

Het weerstandsvermogen geeft antwoord op de vraag in hoeverre een gemeente in staat is om niet afgedekte risico's op te vangen met gereserveerde financiële middelen (weerstandscapaciteit). Voldoende weerstandsvermogen zorgt ervoor dat de uitvoering van taken en het voorzieningenniveau bij financiële tegenslagen gegarandeerd blijven. Voldoende weerstandsvermogen gaat over twee vragen:

1. Welke risico's lopen we?
2. Wat is de beschikbare weerstandscapaciteit?

Risico's

Een risico is de kans op het optreden van een gebeurtenis met een negatief gevolg voor de gemeente. Een gemeente loopt tal van risico's die we in meer of mindere mate kunnen inschatten en beheersen. Gemeentelijke risico's kunnen voortkomen uit de politiek, de aansprakelijkheid, de strategie, financiële samenwerking, het bedrijfsproces en het milieu. Daarnaast zijn zaken als verbonden partijen, open einde regelingen en grondexploitaties bekende onderwerpen waar de gemeente belangrijke risico's loopt.

Risicoprofiel

Er zijn meer methoden om een gekwantificeerd risicoprofiel op te stellen, uiteenlopend van meer wetenschappelijke methoden tot meer praktische modellen. De bepaling van het risicoprofiel verschilt dan ook bij de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik. In 2018 zullen we als gemeenten een gezamenlijke methode moeten vaststellen om de risico's voor de gemeente Vijfheerenlanden te kwantificeren.

In alle gevallen is het risicoprofiel gebaseerd op een organisatiebrede inventarisatie van risico's die twee maal per jaar plaatsvindt (begroting en rekening). In Leerdam wordt er niet zozeer onderscheid gemaakt in risico's met structurele en incidentele effecten maar worden de risico's naar aard ingedeeld in:

- Strategische risico's;
- Operationele risico's;
- Schade risico's en
- Financiële risico's.

Het aard van het risico is namelijk ook bepalend voor welke beheersmaatregelen getroffen moeten en kunnen worden om het risico te beperken. De grondexploitatie Broekgraaf is bijvoorbeeld een strategisch risico met een hoog risicoprofiel waarvoor de nodige beheersmaatregelen getroffen zijn om het risico zoveel mogelijk in te perken.

Weerstandscapaciteit

Voor een oordeel over het weerstandsvermogen is naast het risicoprofiel ook een inschatting van onze weerstandscapaciteit nodig, ook hierbij wordt in principe onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele middelen. Bronnen van weerstandscapaciteit zijn de algemene reserve, vrij aanwendbare bestemmingsreserves, de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorziene uitgaven.

Stille reserves

Stille reserves kunnen hierbij ook een rol spelen. Het betreft bijvoorbeeld eigendommen die lager zijn gewaardeerd (boekwaarde) dan de waarde in het economisch verkeer. De omvang van dergelijke stille reserves zijn voor Leerdam beperkt. We hebben wel beleid in gang gezet om gebouwen die niet voor de openbare dienst bestemd zijn, af te stoten. Bij daadwerkelijke verkoop zullen dan eventueel aanwezige stille reserves vanzelf geleidelijk in beeld komen. Het aantal af te stoten gebouwen is echter beperkt. Het afstoten van gebouwen leidt vaak ook tot inkomstenderving. Op dit moment is niet bekend wat het (netto) financiële effect hiervan is, zodat in het overzicht de omvang van de stille reserves op nul is gesteld.

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2016	Economische waarde	Stille reserve
Diverse af te stoten gebouwen die niet (meer) voor openbare dienst zijn bestemd.	PM	PM	0
Totaal	PM	PM	0

Structureel

Dit wordt met name gevormd door de onbenutte belastingcapaciteit (en dan met name OZB aangezien er al voor 100% dekking is gekozen voor afval en riool) en het bedrag voor onvoorzien. De onbenutte belastingcapaciteit kan berekend worden door aansluiting te zoeken bij artikel 12 van de financiële verhoudingswet.

Bij een eventuele "artikel 12-aanvraag" geldt ook een normtarief voor de OZB als één van de toelatingseisen. In dat geval dient een gemeente minimaal 20% meer OZB te heffen dan het landelijk gemiddelde. De gemeente Leerdam hanteert al een tarief dat minimaal 20% hoger ligt dan het landelijk gemiddelde en is er geen ruimte door een onbenutte belastingcapaciteit.

Om die reden is bij de bepaling van het alleen het bedrag voor onvoorzien uitgaven opgenomen van € 11.000 voor de structurele weerstandscapaciteit.

Incidenteel

De incidentele weerstandscapaciteit wordt bepaald door de som van alle reserves waaraan nog geen specifieke bestemming is gegeven en eventuele bestemmingsreserves zonder concrete verplichting die daardoor her-bestemd kunnen worden. Voor de berekening van de weerstandscapaciteit beperken we ons tot de algemene reserves. De overige reserves hebben in principe allemaal een bestemming waarvan het niet wenselijk is om deze opnieuw te bestemmen.

(bedragen x € 1.000)

	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Algemene reserve vrij aanwendbaar (*1)	7.268.000	7.268.000	7.268.000	7.268.000
Algemene reserve niet vrij aanwendbaar	2.686.000	2.686.000	2.686.000	2.686.000
Algemene reserve grondexploitatie (*2)	7.165.000	7.165.000	7.165.000	7.165.000
Totaal algemene reserves	17.119.000	17.119.000	17.119.000	17.119.000

(*1) inclusief toevoegingen van € 435.000 aan de algemene risicoreserve vrij aanwendbaar bij bestemming voordelig resultaat jaarrekening 2016.

(*2) na verwachte winstnemingen in 2017 van € 888.000 op grondexploitaties Eksterlaan HLC en Molenlaan HLC (zie paragraaf grondbeleid).

Structureel	
Onbenutte belastingcapaciteit	0
Onvoorzien (gemiddeld o.b.v. meerjarenbegroting)	11.000
subtotaal structureel	11.000
Incidenteel	
Algemene reserves, afgerond	17.119.000
Totale weerstandscapaciteit	17.130.000

Berekening omvang weerstandsbehoefte

De weerstandscapaciteit van ruim € 17,1 miljoen is bestemd om onverwachte ontwikkelingen op te vangen bij het concern en grondexploitaties. Voor deze begroting zijn de door de organisatie geïnventariseerde risico's tegen het licht gehouden en waar nodig geactualiseerd. Dit betreft de volgende clusters van posten. Daarbij wordt het risico gepresenteerd, de maximale omvang van het risico en de uiteindelijk benodigde (risico gewogen) weerstandsbehoefte (bedragen in euro's):

Omschrijving	Strategische risico's	Operationele risico's	Schade risico's	Financiële risico's	Totaal
Beheer openbare ruimte	0	40.000	175.600	0	215.600
Beheer huisvesting	15.000	155.000	0	0	170.000
Vergunningen en handhaving	0	50.250	100.000	0	150.250
Verbonden partijen / subsidies	0	260.000	0	0	260.000
Garanties	0	0	0	98.500	98.500
Particuliere bouwprojecten	0	40.000	0	50.000	90.000
Inkoop en aanbesteding	0	12.500	60.000	0	72.500
Financiën	0	220.000	0	368.500	588.500
Apparaat	0	401.000	110.000	0	511.000
Overig	150.000	100.000	0	0	250.000
Subtotaal concern	165.000	1.278.750	445.600	517.000	2.406.850
Grondexploitatie Broekgraaf (zie paragraaf grondbeleid)	5.600.000	0	0	0	5.600.000
Subtotaal grondexploitaties	5.600.000	0	0	0	5.600.000
Totaal	5.765.000	1.278.750	445.600	517.000	8.006.850

Weerstandratio

De confrontatie van risicoprofiel en weerstandscapaciteit is opgenomen in de volgende tabel.

Weerstandsvermogen		Beschikbaar		Benodigd
Structureel	A	11.000	B	Niet bepaald
Incidenteel	C	17.119.000	D	Niet bepaald
Totaal	E	17.130.000	F	8.006.850
Structureel (A/B)		Niet bekend		
Incidenteel (C/D)		Niet bekend		
Totaal (E/F)		2,14		

Ratio	Waardering
> 2,0	uitstekend
1,5 - 2,0	ruim voldoende
1,0 - 1,5	voldoende
0,8 - 1,0	matig
0,6 - 0,8	onvoldoende
< 0,6	ruim onvoldoende

Conclusie

De weerstandratio komt op dit moment net boven de 2.0 uit en wordt dus als uitstekend gewaardeerd. Het gaat om een weerstandscapaciteit voor incidentele risico's. De capaciteit om structurele budgettaire risico's is vrijwel nihil.

Samengevat is de gemeente Leerdam op dit moment uitstekend in staat om incidentele financiële tegenvallers op te vangen zonder dat het voorzieningenniveau in gevaar uitkomt. Binnen de exploitatie is er echter onvoldoende ruimte om structurele risico's op te vangen. Een structureel begrotingsoverschot is zeker gewenst.

Het beschikbare incidentele weerstandsvermogen geeft de gemeente wel tijd om bij materiële tegenvallers van structurele aard maatregelen in kaart te brengen die nodig zijn om een structureel evenwicht tot stand te brengen.

Overige financiële kengetallen

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten 6 een basisset van vijf financiële kengetallen op te nemen in deze paragraaf. Doel is om de gemeenteraad in 1 oogopslag inzicht te bieden in de financiële positie van de gemeente.

Financiële kengetallen	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Netto schuldquote	90%	80%	62%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	57%	50%	67%
Solvabiliteitsratio	30%	26%	27%
Kengetal grondexploitatie	34%	36%	32%
Structurele exploitatieruimte	-6%	9%	1%
Belastingcapaciteit	102%	100%	100%

Betekenis van de kengetallen

Net als bij het weerstandsvermogen gelden ook voor deze kengetallen geen harde normen. Wel zijn er algemene bandbreedtes aan te geven waarmee een indruk kan worden verkregen van de waarde van het kengetal.

	Categorie A Voldoende	Categorie B Onvoldoende	Categorie C Onvoldoende
Netto schuldquote	< 90%	90%-130%	>130%
Netto schuldquote voor alle verstrekte leningen	< 90%	90%-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	>50%	20%-50%	<20%
Kengetal grondexploitatie	<20%	20%-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte	Begr <u>en</u> Mrj >0%	Begr <u>of</u> Mrj >0%	Begr <u>en</u> Mrj <0%
Belastingcapaciteit	<95%	95%-105%	>105%

Netto schuldquote (NSQ) en netto schuldquote inclusief alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft het niveau aan van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Bij de NSQ voor alle verstrekte leningen worden ook de “doorleningen” aan bijvoorbeeld de woningcorporatie meegeteld.

Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 90% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarezone (rood). Het bestuur moet er werk van maken om de schuld te verlagen. (Bron: VNG -website).

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is op de lange termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Kengetal grondexploitatie

De grondexploitatie kan een grote invloed op de financiële positie van een gemeente hebben (zowel positief als negatief). Dit kengetal geeft een indicatie van het relatieve belang van de grondexploitatie voor XX. Het percentage is de waarde van bouwgronden in relatie tot de totale baten exclusief de reserves. In het kengetal zijn alleen de daadwerkelijk gerealiseerde cijfers opgenomen, hierbij gaan de lasten voor de baten uit. De jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatie geeft dan ook een beter inzicht in de verwachte ontwikkeling voor de komende jaren.

Structurele exploitatieruimte

Aan de hand van dit kengetal kan het structurele en reële evenwicht van de begroting beoordeeld worden. Een percentage van 0% betekent een sluitende begroting, een positief percentage wil zeggen dat er begrotingsruimte is. In dit geval biedt het financieel meerjarig perspectief bij de begroting dan ook een betere indicatie.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen kan worden gerelateerd aan de totale woonlasten. De woonlasten worden bepaald aan de hand van de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in XX.

Berekening van de kengetallen

	Kengetal (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
1A Netto Schuldquote				
A	Vaste schulden (cf art 46 BBV)	40.000	36.500	36.501
B	Netto vlottende schuld (cf art 48 BBV)	9.500	9.000	9.001
C	Overlopende passiva (cf art.49 BBV)	3.200	3.200	3.201
D	Financiële activa (cf. art 36 lid d, e en f)	0	0	1
E	Uitzettingen < 1 jaar	3.600	2.900	2.901
F	Liquide middelen (cf.art 40 BBV)	332	20	21
G	Overlopende activa (cf art. 40a BBV)	5.400	4.200	4.201
H	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV excl mut.reserves)	48.300	52.200	52.201
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	89,8%	79,7%	79,7%
1B Netto Schuldquote (incl. verstrekte leningen)				
A	Vaste schulden (cf art 46 BBV)	40.000	36.500	36.501
B	Netto vlottende schuld (cf art 48 BBV)	9.500	9.000	9.001
C	Overlopende passiva (cf art.49 BBV)	3.200	3.200	3.201
D	Financiële activa (cf. art 36 lid d, e en f)	15.700	15.600	15.601
E	Uitzettingen < 1 jaar	3.600	2.900	2.901
F	Liquide middelen (cf.art 40 BBV)	332	20	21
G	Overlopende activa (cf art. 40a BBV)	5.400	4.200	4.201
H	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV excl mut.reserves)	48.300	52.200	52.201
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	57,3%	49,8%	49,8%
2. Solvabiliteitsratio				
A	Eigen vermogen (cf art 42 BBV)	50.800	53.400	53.401
B	Balans totaal	107.000	105.200	105.201
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	47,5%	50,8%	50,8%
3 Kengetal grondexploitatie				
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf art 38 lid a punt 1 BBV)	0	0	1
B	Bouwgronden in exploitatie	16.600	18.800	18.801
C	Totale baten cf art 17 lid c BBV (excl mut.reserves)	48.300	52.200	52.201
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	34,4%	36,0%	36,0%
4 Structurele exploitatieruimte				
A	Structurele lasten	44.900	44.900	44.901
B	Structurele baten	42.300	49.800	49.801
C	Totale structurele toevoegingen aan reserves	435	100	101
D	Totale structurele onttrekkingen aan reserves	303	0	1
E	Totaal baten	48.300	52.200	52.201
	Structurele exploitatieruimte (((B-A)+(D-C))/E x 100%	-5,7%	9,2%	9,2%
5 Belastingcapaciteit, woonlast meerpersoonshuishouden*				
A	OZB lasten voor een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	232	227	228
B	Rioolheffing voor een gezin	256	250	251
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	250	236	237
D	Eventuele heffingskorting		0	1
E	Totaal woonlasten voor een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	738	713	717
F	Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin in 2016	723	715	716
	Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor (E/F) x 100%	102,1%	99,7%	100,1%
	Netto woonlasten*	732	700	701
		101,2%	97,9%	97,9%

* bron: Coelo

De berekende woonlast (F) wordt gepresenteerd vanuit het perspectief van de belastingbetaler, het betreft immers ook de feitelijke aanslag. Binnen de algemene uitkering wordt er echter (via een korting gebaseerd op de WOZ-waarde) vanuit gegaan dat een gemeente met een gemiddelde hoge WOZ-waarde in staat is meer eigen inkomsten te

genereren via de OZB (hier bestaat een relatie met de onbenutte belastingcapaciteit). Vanuit het perspectief van de gemeente heeft het Coelo daarom ook de “netto woonlasten” berekend, ofwel wat is de uiteindelijke netto OZB-opbrengst voor een gemeente. Van de 396 gemeenten in 2016 neemt Leerdam plaats 351 in bij de “woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin” en plaats 362 bij de “netto woonlasten”. In 2017 is deze positie weer wat verbeterd.

